

УДК 378:364-43

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-6(329)-2-125-134

Чернецька Юлія Іванівна,

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна.

ulakgu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0758-1747>

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЇХ ПІДГОТОВКИ ДО РОБОТИ З НАРКОЗАЛЕЖНИМИ

Підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців соціального профілю є вкрай важливим завданням професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти. Саме від якості форм і методів педагогічної взаємодії викладачів і студентів багато в чому і залежить ефективність і результативність навчання майбутніх соціальних працівників. Навчальний план цих фахівців передбачає оволодіння педагогічною комунікацією з будь-якими об'єктами професійної взаємодії, зокрема, з такими як наркозалежні особи. Однак, практична діяльність виявляє ряд суперечностей, що впливає на якість підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з такою категорією осіб, а саме, неготовність до педагогічного спілкування з наркозалежними через незнання соціально-педагогічних і психологічних, особливостей останніх, брак професійних знань і досвіду практичної підготовки при роботі з наркозалежними, відсутність педагогічної підтримки студентів викладачем під час практичної підготовки майбутніх фахівців до роботи з наркозалежними. Водночас, у чинних законодавчих актах і правових документах йдеться про підвищення якості надання практичної підготовки, зокрема, в Національній стратегії розвитку освіти України, Законі України «Про освіту», Галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної світи тощо, наголошується на необхідності реконструкції професійно-ціннісних орієнтацій особистості, розвитку мотивації навчання, виробленні ефективних способів діяльності, умінь, навичок і готовності до професійної комунікації. Вирішення таких завдань неможливе без налагодження педагогічної підтримки майбутніх соціальних працівників у процесі їх професійної підготовки.

Метою статті є розкриття сутності та особливостей педагогічної підтримки майбутніх соціальних працівників у процесі їх підготовки до роботи з наркозалежними.

Аналіз останніх досліджень з окресленої проблеми свідчить, що до вирішення різних її аспектів у своїх роботах зверталися учені різних

епох. Зокрема, педагогічна підтримка як частина процесу комунікації вчителя і учнів досліджувалася з давніх-давен видатними філософами і педагогами Арістотелем, Платоном, А. Дістервегом, Песталоцці, Я. Коменським. Психологічні аспекти становлення професійної комунікації та надання психологічної підтримки розкрито у роботах О. Асмолова Б. Ананьєва, Г. Андрєєвої, А. Зимньої, Л. Виготського, С. Рубінштейна, соціально-педагогічної підтримки – А. Мудрика, О. Безпалько Г. Лактіонової, І. Зверєвої та ін. Питання технологій педагогічної підтримки тих, хто навчається, знаходимо у працях О. Газмана, О. Загородньої, В. Сластьоніна, О. Пехоти, Н. Полтавської, Л. Нечепоренко та ін. Проблему наркозалежності, вивчення особливостей наркозалежних як соціальної групи, розкрито у працях П. Андруха, О. Єгорова, М. Жидка, В. Москаленко та інших.

Науковий інтерес до підготовки майбутніх фахівців представлений широким арсеналом кандидатських і докторських досліджень різних наукових галузей, зокрема нами проаналізовані роботи, що стосуються підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери – це дослідження К. Дмитренко (формування готовності майбутніх соціальних педагогів до професійної комунікації у процесі педагогічних практик), О. Василенко (підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання здоров'язбережувальних технологій), М. Малькової (формування професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до взаємодії з девіантними підлітками), А. Приходько (формування професійної готовності майбутніх соціальних працівників до надання клієнтам соціально-економічних послуг), А. Шеремет (формування професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з клієнтами соціальних центрів матері і дитини), І. Сидорук (підготовка майбутнього соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин). Водночас, досліджень, які б розкривали сутність та особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з наркозалежними ми не виявили, що й актуалізує власний науковий пошук.

Переходячи до викладення основного матеріалу, зазначимо, що педагогічна підтримка розглядається у декількох сенсах, по-перше, як спільне із учнем визначенням його інтересів, цілей, можливостей та способів подолання проблем у процесі навчання та виховання з метою досягнення результатів у навчанні, праці, спілкуванні, розвитку самосвідомості, самодіяльності, самовизначення (О. Газман, 1998); соціально-педагогічна підтримка реалізується стосовно осіб, які потребують соціальної захищеності (О. Безпалько, 2008), саме до цієї категорії і відносяться наркозалежні. У процесі педагогічного спілкування багато з них мотивовані на взаємодію зі студентами, але, водночас, теж потребують спеціальної підготовки до такої взаємодії.

Процес професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з наркозалежними реалізується через викладання цілої низки

дисциплін, таких як «Інноваційні методики роботи фахівців соціальної сфери», «Превентивна педагогіка», «Основи реабілітології», «Технології соціотерапії, зокрема, дисципліни за вільним вибором студента «Технології ресоціалізації наркозалежної молоді» (Чернецька, 2015), що викладається у магістрантів.

Завданнями навчальної дисципліни «Технології ресоціалізації наркозалежної молоді» є ознайомлення студентів з особливостями соціальної та соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних, висвітлення теоретичних основ, питань методології, методів та методик ре соціалізації наркозалежної молоді, ознайомлення з особливостями організації ресоціалізаційної діяльності в умовах реабілітаційних центрів, створення теоретичного та методичного підґрунтя для ефективного проведення наукових досліджень з проблеми ресоціалізації, корекції та профілактики наркозалежності.

Згідно з вимогами до освітньо-професійної програми студенти повинні мати такі *компетентності*, а саме, *знати* основні положення та відомості про процес ресоціалізації наркозалежних, закономірності, шляхи та етапи ресоціалізації наркозалежних, основні методи роботи з наркозалежними, особливості роботи зі співзалежними родинами. Серед необхідних умінь, що виробляються під час навчання дисципліни, слід відзначити такі як *уміння* розробляти стратегії ресоціалізації наркозалежних, проводити соціальну і соціально-педагогічні діагностику, використовувати ефективні форми, методи та методичні прийоми в процесі ресоціалізації наркозалежних, проводити заходи з профілактики наркозалежності серед дітей і підлітків, організовувати просвітницьку роботу в освітніх установах з метою профілактики наркозалежності.

Особливості педагогічної підтримки майбутніх соціальних працівників полягають у тому, що потрібно знайомити їх зі специфікою наркозалежних як соціальної групи. Дослідження показало, що наркозалежні це особлива категорія об'єктів соціальної роботи, які мають комплексні характеристики, вивчення яких утруднюється обмеженим доступом до середовища їх життєдіяльності, обмеженою можливістю вивчення характеристик студентами цієї соціальної категорії в ході професійної практики, а також мінливістю серед контингенту наркоспоживачів (зміна наркосцени тягне за собою зміну характеристик клієнтів).

Проведене нами емпіричне дослідження (Чернецька, 2015) дозволило виявити низку характеристик наркозалежних, знання яких дозволить майбутнім фахівцям на високому рівні здійснювати професійну діяльність, в чому і полягатиме особливість надання педагогічної підтримки студентів.

Отже, дослідження дозволило надати соціально-демографічні, кримінальні та медико-психолого-педагогічні характеристики наркозалежних як основним об'єктам соціальної роботи, що стисло буде представлена нижче.

Починаючи із соціально-демографічних характеристик, які доречно висвітлювати в ході навчання студентів, відзначимо, що жінки складають 9,6% від загальної кількості осіб, але реальна картина наркозалежних жінок дещо викривлена через гендерні і соціальні стереотипи щодо жінок (жінка берегиня роду, тому їй соромно лікуватися від залежності) (М. Маєрчик, О. Плахотник, Г. Ярманова, 2013). Через ці соціальні стереотипи до середовища ресоціалізації важко залучати жінок, тому через втрачений час реабілітація жінок проходить складніше і триваліше, потребує здійснення індивідуального підходу до кожної реабілітантки. Вивчаючи громадянський стан наркозалежних, відзначимо, що половина із досліджуваних осіб або розведені, або в процесі розлучення, і показовим є факт, що в більшості таких сімей є діти, які успадковують наркогенний фактор на генетичному рівні, що потребує посилення профілактичної роботи з наркозалежними.

Це потребує від викладача здійснення педагогічної підтримки, в ході якої відбувається пояснення особливостей наркотизації осіб в залежності від статі.

Важливим складником характеристики наркозалежної особи є її *кримінальна характеристика*. Знання таких життєвих обставин щодо наркозалежних додатково стигматизує цю категорію осіб (П. Андрух, 2011), тому інколи створює перепони в неупередженому спілкуванні зі студентами. Тому варто створити невимушену, довірливу атмосферу в процесі спілкуванні студентів і колишніх наркозалежних. Відзначимо, що необхідно ознайомити студентів і з особливостями стану здоров'я наркозалежних, який найчастіше є низьким. Отже, багато хто з таких осіб має низьку працездатність і резистентність організму (через ВІЛ, гепатити, перенесений туберкульоз), відсутність трудових навичок, у них розвивається патерналізм, утриманство, вони мають низьку мотивацію на здоровий спосіб життя тощо (Неживець О, Жук Л., Жук І., 2009).

Наркозалежні обох статей є групою ризику щодо ВІЛ-інфікування – 12% опитаних, захворювання на вірусні гепатити (груп А, В, С, D та ін.) – 64%, туберкульоз – 3%, інфекції, що передаються статевим шляхом (ПСПШ) – 28% опитаних наркозалежних. До психологічних наслідків споживання наркотиків слід віднести проблеми із психікою, ступінь яких залежить скоріше від наркотику, ніж від способу його вживання, емоційна нестабільність, інтелектуальне отупіння, деградація, розвиток психозів, деперсоналізаційно-дереалізаційне сприйняття світу і самого себе (відхід від реальності), психологічна неспроможність існування поза наркофільною групою (Журавель Т., Самусь В., Сергєєва К., Соловйова О., 2014).

Ці факти інколи унеможливають безбар'єрне спілкування студентів і наркозалежних, тому необхідна роз'яснювальна робота із майбутніми соціальними працівниками щодо особливостей комунікації з такими особами на основі толерантності, прийняття людини без оцінки її вчинків та критики, а також знання щодо особливостей перебігу деяких хвороб, тощо.

Отже, сукупність перелічених характеристик вимагає врахування їх в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників задля здійснення комплексного підходу до соціальної роботи із наркозалежними.

Останнім часом велика увага приділяється вивченню шляхів і способів надання педагогічної підтримки студентам під час навчання. Вітчизняними дослідниками визначаються особливості діяльності викладача і студентів, зокрема, акцентуємо увагу на ролі викладача у здійсненні педагогічної підтримки. У зв'язку з цим скористаємося слушною ідеєю О. Пехоти щодо фасилітаційної ролі викладача (Пехота О., Єрмакова І., 2013). Від англійської *facilitate* – фасилітація – полегшувати, допомагати, сприяти – такий спосіб допомоги, при якому педагог сприяє усвідомленню проблеми, прагненню її розв'язати, при цьому, активізуючи потенціал студента, розкриваючи його власні ресурси. Аргументована думка згаданої авторки дозволяє визначити сутність поняття «фасилітаційна позиція» як виду гуманістичної педагогічної взаємодії викладача і студентів, що ґрунтується на суб'єкт-суб'єктних відносинах взаємоприйняття, співпереживання, надання допомоги, сприяння, толерантності, коли викладач є співавтором позитивних соціальних змін студентів. Як ми згадували вище, студенти малознайомі із особливостями наркозалежних, тому мало підготовлені до роботи з такою категорією осіб. Окрім того, майбутні соціальні працівники інколи мають дещо упереджене ставлення до наркозалежних, оскільки міркують соціальними стереотипами щодо наркозалежних як соціально-деградованих осіб, як таких, що деградують з якими неприємно спілкуватися і не можна довіряти.

Практика проведення навчальних занять у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» доводить ефективність залучення наркозалежних до навчання студентів. Так, протягом 2014-2019 р.р. авторкою особисто було проведено понад двох десятків занять різних форм педагогічної взаємодії із залученням наркозалежних, які пройшли курс реабілітації у спеціалізованих реабілітаційних центрах. Серед таких занять лекції, тренінги, круглі столи, просвітницько-розважальні заходи «Клуб веселих та кмітливих», «Соціальний батл», «Гендерний квест» заняття в рамках соціального проекту «Харкову – здорові покоління» тощо.

Протягом останніх трьох років двічі на рік проводиться соціальний проект «Гендерний відкритий університет» для працівників соціальної сфери і студентів-майбутніх соціальних працівників. В рамках проекту слухачі і слухачки, які представляли собою тренінгову змішану групу студентів, соціальних працівників і реабілітованих наркозалежних, підвищували свою гендерну грамотність і водночас, спілкувались.

Особливість педагогічної підтримки студентів при цьому полягає у налагодженні соціальної комунікації один між одним, зняття емоційної напруги, знайомство із досвідом наркозалежних і шляхом їх ресоціалізації, подолання дискримінаційних стереотипів щодо наркозалежних осіб тощо.

Не менш важливим є врахування особистісного досвіду і взагалі, особистості викладача. Від того, який досвід спілкування і взаємодії має викладач з наркозалежними (або взагалі його не має), залежить якість надання педагогічної підтримки. Зауважимо, що окрім ґрунтовних професійних знань викладач повинен бути відкритим, емпатійним, толерантним, неупередженим, володіти способами скеровування студентів у бажаному напрямку, допомагати впоратися зі стресовими і незручними ситуаціями. Педагогічна підтримка полягає у допомозі студентам, пропозиціях щодо знаходження можливостей і способів спілкування з наркозалежними, подолання труднощів і бар'єрів у спілкуванні. До того ж, педагог має бути провідником ідеї толерантного і недискримінаційного відношення до цієї стигматизованої у суспільстві категорії осіб.

Покладаючись на принципи реалізації фасилітаційної позиції викладача (Пехота О., Єрмакова І., 2013), визначимо власні принципи надання педагогічної підтримки майбутніх соціальних працівників під час професійної підготовки їх до роботи з наркозалежними, а саме, ми виділили такі:

- опори на внутрішні ресурси студента, які сприяють самостійному вирішенню проблем і вибудовуванню власної позиції при спілкуванні з наркозалежними;
- психологічної врівноваженості, що передбачає гармонізацію суперечностей між позитивною і негативною оцінкою поведінки і ресурсів наркозалежних;
- суб'єктної активності, що розвиває у студентів суб'єктну позицію, здатність ставати відповідальним за свої думки, почуття, поведінку;
- футуральності, що передбачає можливість студентів побачити і емпатійно відчувати позитивні характеристики наркозалежних, не зважаючи на їх негативний досвід.

Педагогічна підтримка майбутніх соціальних працівників до роботи з наркозалежними також передбачає ознайомлення зі змістом соціальної роботи з ними. Тож, коротко розкриємо зміст підготовки, що надає майбутньому фахівцю оперувати знаннями при роботі з наркозалежними.

До теоретичних знань віднесемо питання історичних передумов становлення та розвитку системи соціально-педагогічної роботи з наркозалежними і споживачами психоактивних речовин, питання сучасного стану та шляхів розв'язання проблеми ресоціалізації наркозалежних осіб в Україні та за кордоном, теоретичні питання проблеми ресоціалізації таких осіб.

До кола питань практичного характеру можна віднести проблеми діяльності реабілітаційних центрів як осередків соціально-педагогічної роботи, технології роботи соціального педагога з наркозалежними в умовах реабілітаційного центру (питання організації тренінгової роботи, використання інтерактивних форм і методів роботи з наркозалежними, сучасні технології профілактики наркозалежності в молодіжному середовищі).

Результатом педагогічної підтримки майбутніх соціальних працівників у процесі підготовки їх до роботи з наркозалежними є розвинуті компетентності, про які вже йшлося.

Таким чином, проведене дослідження дозволило виявити суть та особливості педагогічної підтримки студентів, до яких належать налагодження соціальної комунікації один між одним та з наркозалежними, зняття емоційної напруги, знайомство із життєвим досвідом наркозалежних як соціальною ситуацією їх життєдіяльності, шляхами їх ресоціалізації, способами подолання дискримінаційних стереотипів щодо наркозалежних осіб тощо.

Наведені соціально-демографічні, кримінальні та медико-психолого-педагогічні характеристики наркозалежних як об'єктів соціальної роботи дозволили також виявити низку особливостей налагодження педагогічної взаємодії між студентами та наркозалежними.

Розглянуто «фасилітативну позицію» викладача як виду педагогічної взаємодії викладача і студентів, що ґрунтується на суб'єкт-суб'єктних відносинах взаємоприйняття, співпереживання, надання допомоги, сприяння, толерантності, коли викладач є співавтором позитивних соціальних змін студентів. Не менш важливим є врахування особистісного досвіду та особистості викладача. Серед якостей педагога відзначені відкритість, емпатійність, толерантність, неупередженість, володіння способами скеровування студентів у бажаному напрямку, допомагати впоратися зі стресовими і незручними ситуаціями, долати труднощі і бар'єри у спілкуванні.

Визначено принципи надання педагогічної підтримки майбутніх соціальних працівників, а також форми і методи налагодження такої взаємодії.

Перспективними напрямами дослідження стануть питання вивчення налагодження психологічного комфорту студентів-майбутніх соціальних педагогів у ході педагогічного спілкування із колишніми наркозалежними та подолання стигматизуючих чинників.

Список використаної літератури

1. Андрух П. Г. Відносини сімейної співзалежності як мішень психосоціальної реабілітації осіб із наркоманіями. *Вісник проблем біології і медицини*. 2011. Вип. 2, т. 3. С. 68–72. **2. Безпалько О. В.** Соціальна підтримка. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 99. **3. Газман О. С.** Воспитание и педагогическая поддержка детей. *Народное образование*. 1998. № 6. С. 108–111. **4. Маєрчик М.,** Плахотник О., Ярманова Г. Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших гуманітарних спеціальностей. К.: Критика, 2013. 218 с. **5. Неживець О. М.,** Жук Л. А., Жук І. Л. Ресоціалізація засуджених та осіб, звільнених з місць позбавлення волі: монографія. К.: Кондор, 2009. 222 с. **6. Пехота О. М.,** Єрмакова І. П. Основи педагогічних досліджень:

навч. посіб. К.: Знання, 2013. 287 с. **7. Основні** напрямки роботи, навички та уміння волонтера програми «Зменшення шкоди серед осіб, які вживають наркотики ін'єкційним шляхом». Київ: [б. и.], 2002. 74 с. **8. Журавель Т. В., Самусь В. В., Сергеева К. В., Соловйова О. Д.** Профілактика вживання наркотиків серед учнівської і студентської молоді: методичний посібник. К.: ФОП Буря О. Д., 2014. 96 с. **9. Чернецька Ю. І.** Технології ресоціалізації наркозалежної молоді: програма навчальної дисципліни. Х.: ФОП Панов, 2015. 16 с.

References

1. Andrukh, P. H. (2011). Vidnosyny simeinoi spivzalezhnosti yak mishen psykhosotsialnoi reabilitatsii osib iz narkomaniiamy [Relationship of family codependence as a target of psychosocial rehabilitation of drug addicts]. *Visnyk problem biolohii i medytsyny – Bulletin of problems of biology and medicine*, 2, 3, 68-72 [in Ukrainian]. **2. Bezpalko, O. V.** (2008). Sotsialna pidtrymka. Sotsialna pedahohika: mala entsyklopediia [Social support. Social pedagogy: a small encyclopedia]. (pp. 99). К.: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian]. **3. Gazman, O. S.** (1998). Vospitanie i pedagogicheskaya podderzhka detej [Education and pedagogical support of children]. *Narodnoe obrazovanie – Public education*, 6, 108-111 [in Russian]. **4. Majerchik M., Plahotnik O. & Yarmanova G.** (Eds.). (2017). Gender dlya medij [Gender for media]. К.: SP Chasopis «Kritika» [in Ukrainian]. **5. Nezhyvets, O. L., Zhuk, L. A. & Zhuk, I. L.** (2009). Resotsializatsiia zasudzhenykh ta osib, zvilnenykh z mistu pozbavleniia voli [Resocialization of convicted and the person, who returned from prison]. К.: Kondor [in Ukrainian]. **6. Piekhota, O. M. & Yermakova I. P.** (2013). Osnovy pedahohichnykh doslidzhen [Basics of research]. К.: Znannia [in Ukrainian]. **7. Osnovni** napriamky roboty, navychky ta uminnia volontera prohramy «Zmenshennia shkody sered osib, yaki vzhывaiut narkotyky iniektiinym shliakhom» [The main areas of work, skills of the volunteer program «Harm reduction for person, who inject drugs»]. (2002). Kyiv: [b. y.] [in Ukrainian]. **8. Zhuravel, T. V., Samus, V. V., Serheieva, K. V. & Soloviova, O. D.** (2014). Profilaktyka vzhывannya narkotykyv sered uchnivskoi i studentskoi molodi [Prevention of drug use among children and students youth]. К.: FOP Buriia O. D. [in Ukrainian]. **9. Chernetska Yu. I.** (2015). Tekhnolohii resotsializatsii narkozaleznoi molodi: prohrama navchalnoi dystsypliny [Technologes of resocialization of youth drug addicts: the program of education course]. Kh.: FOP Panov [in Ukrainian].

Чернецька Ю. І. Педагогічна підтримка студентів – майбутніх соціальних працівників у процесі їх підготовки до роботи з наркозалежними

Стаття присвячена вивченню проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, а саме, суті та особливостей педагогічної підтримки майбутніх фахівців соціальної сфери у процесі їх

підготовки до роботи з наркозалежними. Встановлено, що для повноцінної педагогічної підтримки студентів необхідно враховувати соціально-демографічні, кримінальні та медико-психолого-педагогічні характеристики наркозалежних. Розглянуто «фасилітаційну позицію» викладача як вид педагогічної взаємодії зі студентами, що базується на суб'єкт-суб'єктних відносинах взаємосприйняття, співпереживання, допомоги, сприяння, толерантності. Визначені принципи здійснення педагогічної підтримки майбутніх соціальних працівників, форми та методи налагодження такої взаємодії, а також зміст теоретичної та практичної підготовки студентів.

Ключові слова: педагогічна підтримка, професійна підготовка студентів-майбутніх соціальних працівників, наркозалежні.

Чернецкая Ю. И. Педагогическая поддержка студентов-будущих социальных работников в процессе их подготовки для работы с наркозависимыми

Статья посвящена изучению проблемы профессиональной подготовки будущих социальных работников, а именно сути и особенностей педагогической поддержки будущих специалистов социальной сферы. Установлено, что для полноценной педагогической поддержки необходимо учитывать социально-демографические, криминальные и медико-психолого-педагогические характеристики наркозависимых. Рассмотрена «фасилитационная позиция» преподавателя как вид педагогического взаимодействия со студентами, которая основывается на субъект-субъектных отношениях взаимовосприятия, сопереживания, помощи, содействия, толерантности. Определены принципы осуществления педагогической поддержки будущих социальных работников, формы и методы налаживания такого взаимодействия, а также содержание теоретической и практической подготовки студентов.

Ключевые слова: педагогическая поддержка, профессиональная подготовка студентов – будущих социальных работников, наркозависимые.

Chernetska Yu. Pedagogical Support of Students - Future Social Workers in the Process of Training to Work With Drug Addicts

The article is devoted to the problem of professional training of the future social workers, namely, the nature and peculiarities of pedagogical support for future specialists in the social sphere in the process of their preparation for work with drug addicts.

A number of obstacles for students to acquire professional competences to work with this category of persons, such as: unwillingness to pedagogically communicate with drug addicts due to ignorance of the social-pedagogical and psychological features of the latter, lack of professional knowledge and experience of practical training in dealing with drug addicts as objects of social work are found out.

The peculiarities of pedagogical support of students are the establishment of social communication between each other and drug addicts, removal of emotional tension, familiarization with the life experience of drug addicts as a social situation of their life due to ways of their re-socialization and ways of overcoming discriminatory stereotypes drug addicts are established.

The social-demographic, criminal and medical-psychological-pedagogical characteristics of drug addicts as well as social workers allowed us to also show a number of peculiarities of pedagogical support due to the establishment in pedagogical interaction between students and drug addicts are indicated.

The “facilitative position” of pedagogue as a kind of pedagogical interaction between students and pedagogue, that is based on subject-subject relations of mutual acceptance, empathy, assistance, tolerance, when the teacher is a co-author of positive social change of students are considered.

The availability of the personal experience, and in general, the personality of the teacher is not less important.

The teacher’s brutalities such as: openness, empathy, tolerance, impartiality, mastering students in the desired direction, helping in stressful and uncomfortable situations, ability to overcome difficulties and barriers to communication are marked.

A teacher is a good guide of the tolerant and non-discriminatory attitude towards this stigmatized category of persons.

The principles of the pedagogical support of the future social workers and the forms and methods of such interaction are determined.

The content of theoretical training of students, which allows them to carry out their pedagogical support, includes the questions of historical preconditions for the formation and development of the system of social and pedagogical work with drug addicts and users of psychoactive substances, the questions of the current state and ways of solving the problem of re-socialization of drug addicts in Ukraine and abroad, theoretical questions of the problem of re-socialization such persons.

The range of practical issues includes the problems of rehabilitation centers activity as centers of social and pedagogical work, the technology of work of social pedagogue with drug addicts in the conditions of the rehabilitation center (the questions of training work organization, the use of interactive forms and methods of work with drug addicts, modern technologies of drug addicts prevention in youth).

The advanced professional competencies are the result of the pedagogical support of the future social workers in the process of training them to work with drug addicts.

Key words: pedagogical support, professional training of students - future social workers, drug addicts.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2019 р.

Прийнято до друку 25.10.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рассказова О. І.